

Španjolske, koja je prije pandemije godišnje ugošćivala više od 83 milijuna turista, ili s Turskom, s 41 milijun stranih gostiju. Istina, tim je zemljama u posljednje dvije godine veličina postala mana, ali veći su im i uloz. Recimo, Španjolska samo u hotelima ima 1,2 milijuna kreveta, koliko hrvatski turizam sveukupno, a svega 5,4 milijuna gostiju i upola manje u prvoj polovici ove godine u odnosu na ionako mršavih šest mjeseci lani, veliki je i teško nadoknadiv minus i za španjolski turizam i za španjolsko gospodarstvo. Stoga se u turističkoj postkorona fazi može očekivati nikad zaoštrenija borba za goste. Hrvatska sa svojom razvedenom obalom, blizinom, a posljednjih godina i dokazanom kvalitetom u mnogim segmentima, u nekim je stvarima već nedostižna svojim konkurentima.

Uspije li naša zemlja u nadolazećim godinama proći transformaciju od još uvijek pretežito konfekcijske ponude ljetnog odmora u turističku boutique destinaciju Europe, gdje će gost, među ostalim, bez gužvi uživati i u

Ministrica Nikolina Brnjac: Dosadašnji su rezultati u ovoj godini veoma dobri, možemo biti ponosni

lokalnom lifestyleu, za naš turizam nema straha. Ali, do cilja se stiže korak po korak, a sljedeći je 2022. godina.

– Vjerujem da će iduća godina biti gotovo normalna za turizam. Puno smo naučili prošle i ove godine i, neovisno o daljnjem kretanju situacije s COVID-19, naučili smo se živjeti u novim okolnostima. Najave o pronalasku lijeka, uz cjepivo te različite mogućnosti testiranja, bitno su promijenili stanje u odnosu na šok iz 2020. i to daje realne temelje za optimizam. No, mislim da će i u pripremi 2022. epidemiološko stanje u destinaciji te informiranje potencijalnih gostiju o njemu biti prioritetan komunikacijski i promotivni alat te da će u fokusu biti emitivne zemlje za koje je Hrvatska dostupna automobilom. Nadam se i jačem povratku tzv. long haul tržišta, što je naročito važno za srednji i južni Jadran. U tom kontekstu nužno je što prije izraditi i usvojiti novi nacionalni marketinški plan hrvatskog turizma koji će predložiti način tržišne komunikacije u tim izmijenjenim okolnostima – zaključuje Veljko Ostojić, koji puno očekuje od nove strategija razvitka hrvatskog turizma, ali i instrumentata za njenu provedbu kako ne bi ostala mrtvo slovo na papiru.

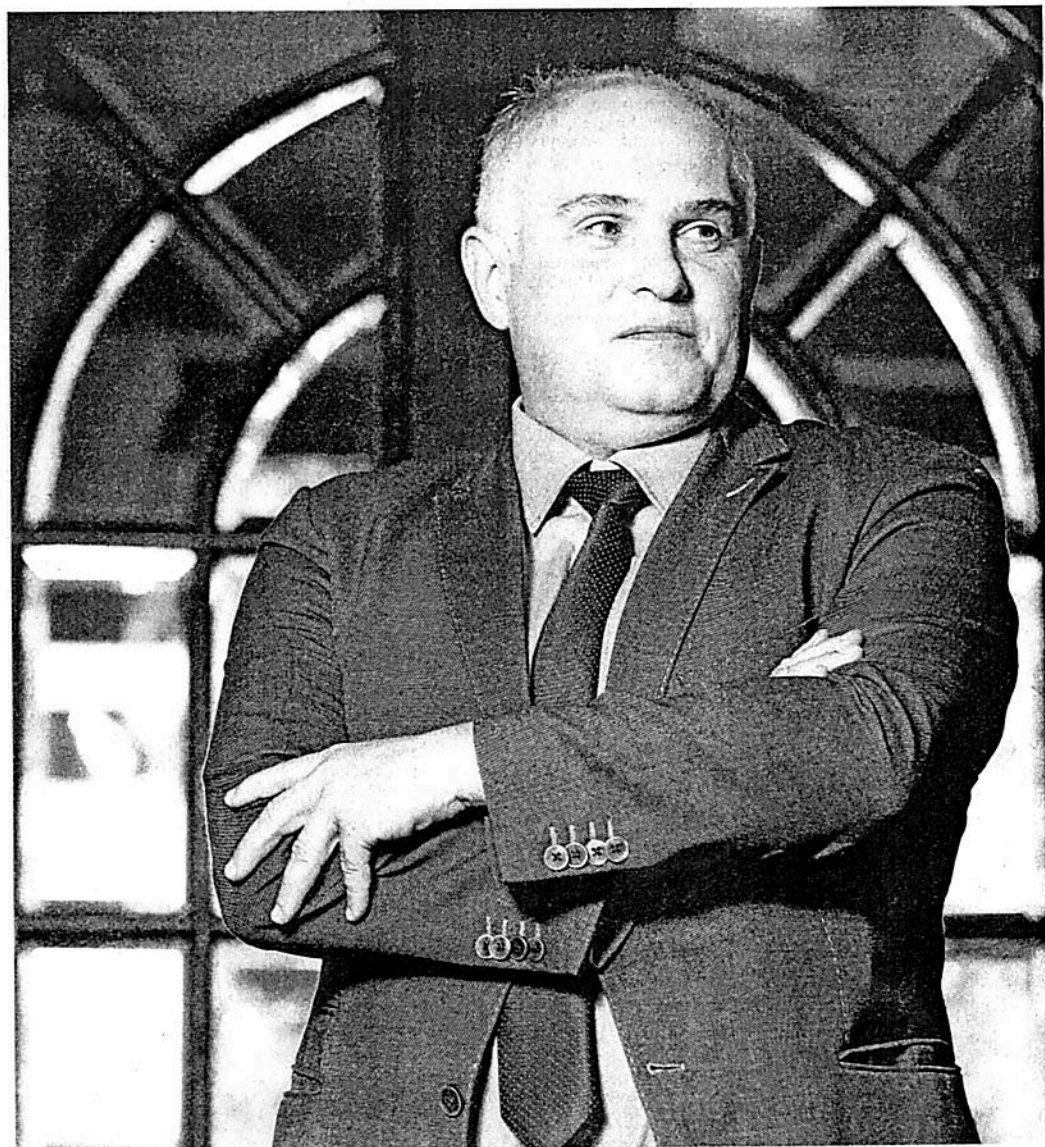
A što bi na sve imali reći sami turisti? Reakcije koje stižu s obale mahom su pozitivne, što se dijelom može pripisati velikoj želji za odmorom, ali i domaćinima.

– Ova kriza u biti nije ništa promijenila. Težak rad, iskrenost i dobra volja ključ su uspjeha. Zapamtite to i samo ovako nastavite! Došli smo ovamo zbog mira i sunca. Dobili smo to. Svi zaposlenici koje sam upozнала zaslužuju pet zvjezdica. Naporno smo radili cijele godine da bismo si mogli priuštiti ovakav odmor, hvala vam! – prezadovoljna je Anze iz Austrije.

DAVOR TRKULJA

OPUNOMOĆENI MINISTAR I PRIVREMENI OTPRAVNIK POSLOVA U AMBASADI REPUBLIKE SRBIJE U ZAGREBU UKUPNO JE VEĆ DESET GODINA U HRVATSKOJ

Ni protek vremena neće nam pomoći budemo li mlade generacije učili i poticali da mrže

Kad govorimo o odnosima Hrvatske i Srbije, čini mi se da, čim napravimo korak naprijed, slijede dva koraka natrag. Trebamo biti svjesni da naše nečinjenje i odgađanje može dovesti do novih neželjenih situacija

Razgovarao
Hassan Haidar Diab

Davor Trkulja opunomoćeni je ministar i privremeni pravnik poslova u Ambasadi Republike Srbije u Zagrebu od 1. kolovoza 2020. godine, nakon što je veleposlanici Miri Nikolić završio mandat. U razgovoru za Večernji list u pomirljivu tonu govori o obilježavanju obljetnice Oluje, problemu nestalih osoba iz vremena Domovinskog rata te o burnim reakcijama koje stižu iz Srbije zbog lika Nikole Tesle na hrvatskim kovanicama eura. Govori i o regionalnoj jurisdikciji te zašto hrvatska manjina nema zastupnika u Skupštini Srbije kao što srpska manjina ima u Hrvatskom saboru.

Štiteći 5. kolovoza, kad Hrvatska obilježava obljetnicu vojnno-redarstvene operacije Oluja, u Srbiji se održavaju komemoracije za srpske žrtve. Međutim, na tim komemoracijama uvijek padaju teške riječi i tvrdnje da je Oluja bila etničko čišćenje.

Kako je to ustalom bilo i dosad, Srbi su tu govali, a Hrvatska je slavila. Kad govorimo o tome, netko će sigurno otići i korak dalje pa će možda postaviti pitanje zašto je to tako ili kako je došlo do toga i onda ćemo doći do onoga što mnogi smatraju jednim od glavnih razloga koji u velikoj mjeri opterećuju odnose dvaju naroda i dvije države, a to je na koji se način doživljavaju i tumače pojedini povijesni događaji i činjenice iz bliske i dalje prošlosti. Kao karijerni diplomat i netko tko je u dva navrata proveo više od deset godina u Hrvatskoj, bilo bi nepošteno, prije svega prema mojim brojnim hrvatskim poznanicima, prijateljima i sugovornicima, da ovu priliku iskoristim kako bih iznio određene stavove i mišljenja koji bi bili drukčiji od onih koje u razgovoru s njima uvijek iznosim i zastupam. U takvim razgovorima, uz ostalo, uvijek nastojim istaknuti kako bi za početak bilo korisno da se na trenutak svatko stavi u položaj onoga drugoga te da sa te pozicije pokuša sagledati mišljenja i osjećaje onoga drugoga.

Hrvatska i Srbija nikada se neće složititi oko vojnno-redarstvene operacije Oluja, zašto onda ne ostavimo povijesničarima i pustimo ljude da žive normalno, bez ikakvih optužbi i dlanjanja tenzija nakon što je od operacije prošlo već 26 godina?

Na ovo vaše pitanje odgovorit ću vrlo jasno. Bio sam više puta u situaciji da čujem kako stvari iz naše bliže i dalje povijesti trebamo ostaviti povijesničarima, da trebamo gledati naprijed, u budućnost i slično, i s time se potpuno slažem. Međutim, kao netko tko je svakodnevno bavi srpsko-hrvatskim odnosima, prije svega me zanima kako da nademo načine da to učinimo i u praksi. Ako za trenutak ostavimo po strani profesiju kojom se bavim, mene kao i svakog drugog čovjeka na ovim prostorima koji se gotovo svakodnevno nalazi u situaciji da se bori kako bi osigurao dostojan život i egzistenciju svojoj obitelji, zanima kako da poboljšamo uvjete u kojima živimo, bez nepotrebnih tenzija i svega onoga što običnim ljudima otežava život. Kad mi u Srbiji ukažemo na tragičan balans Oluje, tijekom koje su, a i nakon nje, stradale 1852 osobe, prima li se to u Hrvatskoj s empatijom, s osnovnim ljudskim sažaljenjem ili se kaže "što su tražili, to su i dobili" ili "tko je ubio naše sugrađane hrvatske nacionalnosti 1991. godine na Banovini" i slično. I što se tada događa,

u pravilu ulazimo u raspravu čija je krivnja veća, tko je prvi počeo, pri čemu se svi trudimo iznijeti neka svoja objašnjenja i stavove. Nekad mi se čini da su ljudi koji su izravno sudjelovali u ratu i koji su doživjeli osobne tragedije spremniji na pomirenje, na oprost, i da imaju više empatije prema onima s druge strane. Također, neki kontinuirano ističu da je potrebna dulja vremenska distanca da neke stvari prođu ili, kako bi se reklo u narodu, da se slegnu te da bi se tada stvari mogle sagledavati na drukčiji način. Mislim da protek vremena sam po sebi nije dovoljan, naročito ako mlade generacije stasavaju i sazrijevaju u okruženjima u kojima ih uče i potiču da mrze.

Hoće li Srbija napokon dati Hrvatskoj dugoočekivane dokumente i podatke te informacije o nestalim Hrvatima u vrijeme Domovinskog rata? Vode li se razgovori s tim u vezi i ima li kakvog napretka?

Unatoč čestim izjavama hrvatskih dužnosnika u kojima se naglašava humanitarna dimenzija tog pitanja, čini mi se da to bolno i osjetljivo pitanje sve više prelazi u političko, pa se već unaprijed daju odgovori i iznose zaključci. Prema informacijama koje smo dobili od Komisije za nestale osobe Vlade Republike Srbije, dosad su u sklopu postojeće suradnje hrvatskoj strani predani posmrtni ostaci 127 osoba s hrvatskog popisa traženja koje su bili pokopane na različitim grobljima na teritoriji Srbije. Također, obavljene su brojne provjere na grobljima nakon zahtjeva koji su došli s hrvatske strane u skladu s dogovorenim metodologijom. Naglasit ću da su hrvatskoj strani u sklopu suradnje na rješavanju slučaja nestalih predana 1093 identifikacijska protokola s osobnim stvarima za osobe koje su stradale u Vukovaru, na osnovi kojih je ekskumirano i identificirano više od 850 osoba poslije ekshumacija koje su hrvatske vlasti obavile 1998. godine na Novom groblju u Vukovaru. Također, hrvatskoj strani predana je medicinska dokumentacija iz vukovarske bolnice, nadležna tijela Srbije u suradnji sa svojim hrvatskim kolegama znatno su pridonijela da bude locirane dvije grobnice kod Sotina, predane su važne informacije za rješavanje slučajeva nestalih osoba u Grabovu, Bogdanovcima i drugim mjestima. Sve to govori da suradnja između nadležnih tijela dviju država po tom pitanju nije nešto novo, da ona postoji. Međutim, ako me pitate je li ta suradnja dovoljna i može li biti bolja, reći ću vam iskreno, naravno da može. Bojim se da je u rješavanju tog pitanja najveći problem protek vremena jer polako odlaze potencijalni svjedoci ili oni koji nešto znaju o svemu tome. Međutim, imam osjećaj da se u hrvatskoj javnosti potenciraju u najvećoj mjeri samo one stvari koje su od prioriteta za hrvatsku stranu, dok se o onome na čemu se inzistira sa srpske strane malo govori. Kada me pitaju kada će i hoće li Srbija dostaviti tražene dokumente Hrvatskoj, gotovo uvijek im odgovaram da bi do toga došlo da su navedeni dokumenti dostupni našim nadležnim tijelima, kao i da Srbija nema nikakav interes da skriva navedenu dokumentaciju. S druge strane, treba imati u vidu da se u službenim evidencijama Komisi-

Davor Trkulja na primopredaji kontejnera koje je veleposlanstvo Republike Srbije doniralo stradalima u potresu na Banovini

sije za nestale osobe Vlade Republike Srbije kao nestale vode ukupno 1683 osobe u Hrvatskoj. Kako smo obaviješteni od hrvatske strane, u mrtvačnicama u Zagrebu, Rijeci i Osijeku nalaze se posmrtni ostaci 878 neidentificiranih osoba, od kojih je 390 NN osoba koje su ekshumirane s lokacija na kojima su pokopane osobe srpske nacionalnosti koje su stradale u akcijama Bljesak i Oluja. Također, može se postaviti pitanje dokle će se čekati s ekshumacijom iz tzv. registriranih, odnosno poznatih grobnica, kojih prema našim podacima ima 36, uglavnom na području zapadne Slavonije. Od nekih sugovornika iz drugih država dobivamo pitanja bi li potpuno integriranje Hrvatske u tzv. regionalni DNK program ICMP pridonio većem broju identificiranih. Sve su to pitanja koja zahtijevaju veliku pažnju i posebne napore kako bi se našlo rješenje. Odgovorno tvrdim da Srbija ulaze goleme napore kako bi odgovorila na hrvatske zahtjeve koji se odnose na dostavljanje informacija o mogućim grobnicama i pojedinačnim grobnim mjestima, kao i premaštenim grobnicama. Na inicijativu predsjednika Vučića, u Srbiji su organizirani sastanci predstavničkih udruženja nestalih s hrvatske strane i predstavnika srpskih nadležnih službi kako bi se napravio pomak u rješavanju tog pitanja.

Osim nestalih, nesuglasice između dviju država postoje i zbog zakona u regionalnoj jurisdikciji i povratka umjetničkih dobara koje je JNA uzela za vrijeme rata. Hoće li Srbija ikada primijeniti zakon o jurisdikciji?

Kad je riječ o, kako vi kažete, regionalnoj jurisdikciji, podsjećamo da je Srbija (tada SRJ) 2003. usvojila zakon o organizaciji i nadležnosti državnih tijela u postupku za ratne zločine kojim je predviđena univerzalna nadležnost, odnosno nadležnost državnih tijela Srbije bez obzira na državljanstvo počinitelja ili žrtve, koja je ograničena na razdoblje trajanja oružanih sukoba na području bivše SFRJ od 1. siječnja 1991. godine. Ne radi se o nekoj nepoznatoj pravnoj praksi, već o praksi koja je uvedena još u odredbe Ženevske konvencije iz 1949. i koju primjenjuju mnoge europske zemlje. U vezi s jednim od tzv. otvorenih pitanja koje se odnosi na povrat umjetničkog blaga, može se konstatirati da je u tome učinjeno najviše. U najvećoj mjeri radi o umjetničkim predmetima koji su u vlasništvu SPC-a i koji su preneseni u

Srbiju kako bi bili sačuvani od moguće devastacije i otuđenja. Jedan manji dio umjetničkog blaga iz fundusa je umjetničkih i muzejskih postava iz Vukovara i drugih mjesta u Hrvatskoj, kao i u vlasništvu Katoličke crkve u Hrvatskoj i on je gotovo potpuno vraćen Hrvatskoj. U pogledu povrata umjetničkog blaga koje je u vlasništvu SPC-a, koliko mi je poznato, postupak povrata je u tijeku, i to u najvećoj mjeri ovisi o osiguranju adekvatnih uvjeta za njihovo čuvanje na mjestima na kojima se prethodno nalazilo.

Iako je Srbija potpisala sporazum o manjinama, zašto taj sporazum o participaciji hrvatske manjine još nije ratificiran u Srbiji? Kao što je zastupnicima srpske manjine osigurano mjesto u Hrvatskom saboru, zar nije logično da i u Srbiji bude osigurano mjesto zastupnicima hrvatske manjine u srpskom parlamentu?

Moram vas ispraviti, Zakon o ratifikaciji Sporazuma između Srbije, Crne Gore i Hrvatske o zaštiti prava srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori ratificiran je u obje države 2005. godine. Tim sporazumom, koliko je meni poznato, obje strane su se obvezale da će provesti ono što je u njemu dogovoreno, bez navođenja konkretnog vremenskog razdoblja, i u tu svrhu formiran je i mješoviti odbor koji prati provođenje tog sporazuma. Imajući u vidu da sam nekoliko puta bio prisutan sastancima tog mješovitog odbora, imao sam priliku vidjeti da pojedine odredbe iz tog sporazuma još nisu implementirane u državama potpisnicama ili da nisu implementirane u punom obujmu. Podsjetit ću da se člankom 6. tog sporazuma obje strane obvezuju da će osigurati pripadnicima manjina slobodnu upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina u područjima gdje žive. U Hrvatskoj, iako je potpisnica Okvirne povelje o manjinskim jezicima i unatoč tome što je uvela izuzetno visok kriterij za konzumiranje tog prava manjina (zahtijeva se da najmanje trećina stanovnika bude iz redova manjine, nap. a.), pripadnici srpske manjine ne mogu to pravo koristiti u Vukovaru i nekim drugim mjestima. U ustavu Srbije zasad su predviđena drukčija rješenja za ulazak u Narodnu skupštinu, uključujući i za pripadnike nacionalnih manjina, odnosno predviđen je census. Na prethodnim parlamentarnim izborima granica

cenzusa je dodatno snižena kako bi se olakšalo pojedinim grupacijama, naročito iz redova manjina, da ga prijedaju i dobiju zastupnička mjesta u Narodnoj skupštini Srbije. Nije nepoznato da praktično već dulje vrijeme postoji neka vrsta nepisane prakse u Srbiji da politička partija koja u tom trenutku ima najveću podršku među biračima ponudi pripadnicima manjina mjesta na svojim listama za Pokrajinsku i Narodnu skupštinu. Ne znam jesu li pripadnici hrvatske manjine u Republici Srbiji razmatrali ili iskoristili tu mogućnost.

Zašto iz Srbije dolaze burne reakcije na hrvatski plan da lik Nikole Tesle bude na hrvatskim kovanicama eura?

Čitajući komentare u srpskim medijima, naročito one običnih ljudi, stječe se dojam da je srpskoj javnosti pri tome najviše zasmetao nedosljedan odnos prema liku Nikole Tesle u Hrvatskoj. Mislim na odnos prema Tesli početkom devedesetih, kada je miniran njegov spomenik u njegovu rodnom kraju, u Gospiću, i teško oštećena njegova rodna kuća u Smiljanu. Iz hrvatskih medija saznao sam da je spomenik Tesli u Gospiću nedavno ponovno izrađen, čini mi se u lipnju ove godine, i postavljen na isto mjesto gdje se nalazio i prethodni.

Kakvima ocjenjujete političke odnose između Hrvatske i Srbije, za koje možemo posvjedočiti da nisu baš dobri?

Dopustite mi da u ovom slučaju izbjegnem uobičajene diplomatske odgovore i prenesem vlastito iskustvo, a to je da je u odnosima između Srbije i Hrvatske, nažalost, još prisutno nepovjerenje. Upravo to nepovjerenje, ili kako vi u Hrvatskoj volite reći figa u džepu, otežava uspostavljanje boljih političkih i svakih drugih odnosa. Naravno, kad se radi o bilateralnim odnosima između dviju država, treba imati u vidu da postojanje povijesnih nesporazuma, neriješenih pitanja, kao i činjenica da praktično svakodnevno događaji na unutrašnjem političkom planu u znatnoj mjeri kreiraju i određuju intenzitet tih odnosa, dodatno opterećuju i stvaraju svakodnevne izazove za dalje unapređenje bilateralnih odnosa. U nekim trenucima mi se čini da kada i napravimo korak naprijed, u pravilu slijede dva koraka nazad. U svakom slučaju, mislim da svi moramo biti svjesni važnosti unapređenja bilateralnih odnosa te da moramo iskreno raditi na uspostavljanju povjerenja, bez fige u džepu, i da trebamo biti svjesni činjenice da svako naše nečinjenje i odgađanje može dovesti do novih neželjenih situacija. Međutim, budite uvjereni da je Srbija trajno opredijeljena za uspostavljanje dobrih odnosa s Hrvatskom, na ravnopravnim osnovama i uz puno uvažavanje svih onih vrijednosti i principa na kojima su zasnovani dobrosusjedski odnosi.

Unatoč napetosti i stalnih tenzija između Zagreba i Beograda, kakvom ocjenjujete trgovinsku suradnju između dviju zemalja?

Trgovinska suradnja je pozitivan primjer. Neke bi rekli da u tom segmentu nije izostala pragmatičnost koja nam je često nadomak ruke, ali je u pravilu propustimo dohvatiti. Unatoč pandemiji, ukupna robna razmjena između Srbije i Hrvatske 2020. iznosila je 1,07 milijardi eura, što je, doduše, za 16,7 milijuna eura manje nego 2019. Tako je prošle godine prekinut trend rasta vrijednosti robne razmjene, Srbija je i 2020. ostvarila suficit od 78,9 milijuna eura, što je najveći suficit u prethodnih pet godina. Ukupna vrijednost plasirane robe srpskih proizvođača iznosila je 574,2 milijuna eura, što je za 6,4 milijuna eura više, odnosno 1,1% u usporedbi s prethodnom godinom. Koliko je povoljna klima za hrvatske tvrtke i poslovne ljude, govori i podatak da u Srbiji posluje ili je poslavo više od 1500 tvrtki u kojima je većinski hrvatski kapital.

Ljudima u Srbiji smeta što je Tesli '91. srušen spomenik, a sad se njegov lik stavlja na euro